

Δ. ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΚΑΒΟΥΛΗ
"Γνωστική Ανάπτυξη και Αγωγή"
Αθήνα 1993, σσ. 352

Κυκλοφόρησε πρόσφατα, σε ιδιαίτερα επιμελημένη και ευπαρουσίαστη έκδοση, σύγγραμμα του Επίκουρου Καθηγητή του Πανεπιστημίου Κρήτης Αλεξάνδρου Κακαβούλη με τον τίτλο "Γνωστική Ανάπτυξη και Αγωγή: Μάθηση - Νοημοσύνη - Γλώσσα - Δημιουργικότητα - Νοητική Ανάπτυξη".

Μολονότι ο χρησιμοποιούμενος όρος "ανάπτυξη" (επανεκδίπλωση) επισημαίνει εννοιακά πρωτίστως την άποψη της έμφυτα προδιαγεγραμμένης - και βιολογικά παρατηρούμενης σε ζωικούς και φυτικούς κυρίως οργανισμούς - βαθμιαίας ολοκλήρωσης, την οποία εδώ εννοεί πραγματοποιούμενη στην προοδευτική συγκρότηση των μαθησιακών και γνωριστικών (νοητικών) μηχανισμών και διαδικασιών, το πύνημα του συγγραφέα δεν υστερεί ουσιαστικά και αναλογικά και στη διερεύνηση της επιδρασιακής (περιβαλλοντικής) άποψης της νοογενετικής διαδικασίας. Ειδικότερα αναφέρεται σε θέματα μάθησης, σταδιακής αύξησης της νοητικότητας, βαθμιαίας γλωσσικής αργΐωσης και προώθησης και αξιοποίησης των δημιουργικών ικανοτήτων του ατόμου.

Το σύγγραμμα - που αποτελεί αναθεωρημένη, βελτιωμένη, επανωξημένη και διευρυμένη επανέκδοση προγενέστερου έργου του συγγραφέα με τον τίτλο "Γνωστική Ανάπτυξη: Σύγχρονες θεωρίες και ερευνητικά δεδομένα" - φανεράνει τα ψυχικά και πνευματικά χαρίσματα του συγγραφέα (την επιμέλεια και την ευαισθησία του) χάρις στα οποία κατόρθωσε να διατρέξει ευμέθοδα και συστηματικά μια πολύ εκτεταμένη, πολύπλοκη και δύσβατη επιστημονική περιοχή και να την υποτάξει με ένα αξιοζήλευτο οργανωτικό και εύχρηστο τρόπο στο σχεδιασμό και τις απαιτήσεις ενός ευπρόσπου, ευσύνοπτου και εύληπτου διδακτικού, προς όφελος των φοιτητών, εγχειριδίου.

Είναι πρόδηλο ότι η φιλότιμη και ευσυνείδητη αυτή προσπάθεια του συγγραφέα μπόρεσε να στηριχθεί τόσο πάνω σε μια μακρόχρονη διδακτική εντρυφήσή του πάνω στα εξεταζόμενα θέματα, όσο και σε μια αντίστοιχη αξιολογική θεωρητική μελέτη και αναζήτηση από μέρους του. Ετσι κατόρθωσε να καταλήξει στη διαμόρφωση ενός έργου το οποίο χαρακτηρίζεται από το μέτρο, την άνεση και την ισορροπία. Ειδικότερα:

Ξεκινώντας με μια βασική κατατοπιστική εισαγωγή του αναγνώστη πάνω στο γενικό εννοιακό πλαίσιο των μαθησιακών θεωριών (των αναφερόμενων τόσο στην κλασσική και συντελεστική υποκατάσταση, όσο και στην κοινωνική μάθηση και την επεξεργασία πληροφοριών), διακρίνοντας τις ιδιομορφίες της πραγμάτωσης της

μάθησης στις διάφορες αλληλέπληλες παιδικές ηλικίες και ειδικότερα στο χώρο της αγωγής, σχετίζοντας την πρόοδο της διαδικασίας της μάθησης με την αλληλέγγυα προς αυτή συντελούμενη της συναισθηματογένεσης, επισημαίνοντας τις θετικές και αρνητικές επιδράσεις πάνω στην πορεία της βαθμιαίας αρίστευσης των μαθησιακών μηχανισμών και υπογραμμίζοντας ιδιαίτερα το ρόλο της μνήμης μέσα στο γενικότερο πλαίσιο των ασκούμενων πάνω στο άτομο κοινωνικών επιδράσεων, ο συγγραφέας καταλήγει αβίαστα και εύστοχα στην αντιμετώπιση του προβλήματος της νοογένεσης σε σχέση με τη μάθηση.

Κατόπιν προχωρεί στην εξέταση του προβλήματος των μεθόδων διερεύνησης της επεξεργασίας των πληροφοριακών στοιχείων, μέσα στο γενικό πλαίσιο του οποίου επιδιέεται στην παρουσίαση των επί μέρους γνωστικών λειτουργιών (της αντίληψης, της προσοχής και της μνήμης) διευκρινίζοντας διάφορες χαρακτηριστικές λειτουργικές απόψεις τους και ταυτόχρονα παρουσιάζοντας σχετικές με την εξέταση των λειτουργικών αυτών απόψεων μεθόδους.

Υστερα από αυτή την επιμεριστικά αναλυτική εξέταση των διάφορων επί μέρους απόψεων και των αλληλοσυμπληρούμενων και αλληλοστηριζόμενων ειδικών διαδικασιών της εν γένει μαθησιακής και γνωριστικής επεξεργασίας των αντικειμενικών δεδομένων, ο συγγραφέας, έχοντας εφοδιάσει τον αναγνώστη με κατάλληλες προσλαμβάνουσες υποδομές επανέρχεται και πάλι σε μια πλησιέστερη και αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του προβλήματος της μάθησης και της απόκτησης της γνώσης, βάζοντας μ' αυτό τον τρόπο σε εφαρμογή μια επιτυχή σπειροειδή διαδικασία προσφοράς της ύλης του βιβλίου, τοποθετώντας πλέον με αρκετή πληρότητα το πρόβλημα στη σωστή του βάση και εξετάζοντας τη μάθηση ως φαινόμενο αλληλεπιδράσης λειτουργικά και οργανωτικά αλληλοσυνεξισορροπούμενων ενδογενών και εξωγενών παραγόντων.

Ετσι ο συγγραφέας προχωρεί με άνεση στη εξέταση του ρόλου της εκάστοτε προϊπάρχουσας μάθησης στην απόκτηση νέων γνώσεων, των χρησιμοποιούμενων από το υποκείμενο μαθησιακών στρατηγικών και στην ανάλυση της έννοιας της μεταγνώσης ως σύλληψης και συνειδητής κατεύθυνσης και κατανόησης από μέρους του μαθητή του υποκείμενου των μηχανισμών και διαδικασιών που επιλέγει και χρησιμοποιεί για την κατανόηση της γνώσης.

Αξίζει επομένως να υπογραμμισθεί ιδιαίτερα ο προσεκτικός και ειδικά επιμελημένος τρόπος με τον οποίο ο συγγραφέας διαμορφώνει ευμέθοδα και με διδακτικά εποικοδομητικό τρόπο τη βαθμιαία "ανώδυνη" υπέρβαση των δυσχερειών κατανόησης των υποστασιακών στοιχείων της μαθησιακής διαδικασίας και της γνωριστικής κατάκτησης του αντικειμένου της μελέτης του, πράγμα που παρέχει πλέον στον αναγνώστη την ευχέρεια της αποτελεσματικής αντιμετώπισης της πολύπλοκης νοογενετικής διαδικασίας στο σύνολό της.

Για να διευκολύνει, ωστόσο, ακόμη περισσότερο αυτή την προσπάθεια και να την καταστήσει ακόμη πιο ευχερή, αποδοτική και αποτελεσματική, δεν παραλείπει να προσθέσει επιπλέον μερικές απαραίτητες διευκρινήσεις για την έννοια και την οργανωτική συγκρότηση της νοημοσύνης, για τις χρησιμοποιούμενες για την ανίχνευση και εκτίμησή της κλίμακες καθώς και για τις σχέσεις της νοημοσύνης με τα άλλα ψυχοπνευματικά γνωρίσματα του υποκειμένου στις αλληλοδιάδοχες και αλληλεπικοδομούμενες ηλικίες της ζωής.

Προχωρώντας κατόπιν στην επισήμανση των επιδράσεων του οικογενειακού περιβάλλοντος πάνω στην πορεία της νοογένεσης, ο συγγραφέας οδηγείται στην παροκκόηση εκπαιδευτικών παρεμβάσεων κατάλληλων να υποβοηθήσουν αυτή την πορεία, καταλήγοντας στον ουσιαστικής και αποφασιστικής σημασίας νοογενετικό (μαθησιακό και γνωριστικό) ρόλο της γλώσσας, για την ευτυχή προοδευτική διαμόρφωση της οποίας σπεύδει να δώσει τα σύγχρονα ερευνητικά δεδομένα.

Με αυτό τον τρόπο, έχοντας εφοδιάσει τον αναγνώστη με τα αναγκαία προσληπτικά στοιχεία, έρχεται κατόπιν στην εξέταση του προβλήματος της δημιουργικότητας του σκεπτόμενου υποκειμένου μέσα στο γενικό πλαίσιο της πολύπλοκης διαδικασίας της ψυχοπνευματογένεσης του ατόμου.

Οδηγώντας, τέλος, το πόνημά του στην ολοκλήρωσή του, ο συγγραφέας καταλήγει σε μια προσπάθεια παρουσίασης της νοογενετικής θεωρίας του Ζαν Πιαζέ και σε αναφορά κάποιων ερευνητικών δεδομένων που ανασκευάζουν μερικές από τις αρχικές της θέσεις.

Συμπερασματικά, λοιπόν, είναι δυνατόν να λεχθεί ότι το ιδιαίτερα φροντισμένο, επιμελημένο και ευπαραστάστο συγγραφικό πόνημα του κ. Κακαβούλη, με το τόσο ευμέθοδο και εύληπτα δοσμένο περιεχόμενό του, αποτελεί ένα ιδιαίτερα χρήσιμο ελαστημονικό εγχειρίδιο το οποίο επιτυγχάνει με ευχάριστο και "ανώδυνο" τρόπο τη διέγερση των διαφερόντων του αναγνώστη και τον προβληματίζει με γόνιμο και εποικοδομητικό τρόπο.

Μέσα στις ελαστικές σελίδες το συγγράμματος εξυφάνεται προοδευτικά και διασταυρωτικά - δηλαδή και με συγχρονικό και με διαχρονικό τρόπο - ο καμβάς μιας βαθμιαίας εξεταστικής προσέγγισης της γνωστικής διαδικασίας, με την οποία συντελείται ο προοδευτικός προσπορισμός των γνώσεων και η συγκρότησή τους σε διαρκώς συμπληρούμενα και τελειοποιούμενα από λειτουργική και οργανωτική άποψη, διανοητικά συστήματα από μέρους του υποκειμένου.

Χάρis σ' αυτά τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα το συγγραφικό πόνημα του κ. Κακαβούλη κατορθώνει να ανοίξει ένα ευχερές πέρασμα στη σκέψη των φοιτητών σε πλήθος παιδαγωγικών εφαρμογών και αξιοποιήσεων, πράγμα που το καθιστά πολύτιμο όχι μόνο ως πανεπιστημιακό σύγγραμμα, αλλά και ως βοήθημα για τους εκπαιδευτικούς της προσχολικής αγωγής, της δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης,

τους σχολικούς συμβούλους και γενικότερα για κάθε ασχολούμενο με την εξέταση και τη μελέτη των προβλημάτων της ψυχοπνευματογένεσης, της διαπαιδαγώγησης και της μόρφωσης του ανθρώπου και ενδιαφερόμενο για την κατάλληλη επίλυση προβλημάτων γνωστικής ανάπτυξης και εκπαίδευσης του παιδιού.

Πρόκειται περί ενός βιβλίου, το οποίο θα αποτελέσει αξιόλογο συμπλήρωμα της υπάρχουσας ψυχοπαιδαγωγικής βιβλιογραφίας της χώρας μας.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΡΑΠΤΗΣ